

Z. Molnár és Körmeny a második sorban is hozzájárultak ahhoz, hogy ebben a magyar ihletű darabban kabarézás helyett csakugyan magyar levegőt kapjunk.

Rédey Tivadar.

Pantomim-előadás. R. Szentpál Olga mozgásművészeti iskolája, melynek jeles színvonalát az állami színházak előadásain is nem egyszer alkalmunk volt megállapítani, most gazdag műsorú matinéen mutatkozott be. Megint méltányoltuk az intézet vezetőjének koreográfiai fantáziáját, melyet szerencsésen támogatott Jaschik Almos és Timár János jelmez-, maszk- és díszlettervező művésze. A közreműködők élén Bokor Kata, Pál Rózsi és Botka Lola halad, figyelemreméltó tehetség az egyetlen férfiszereplő, Sümeghy László is. A két utóbbinak *Arany maszkok* című száma egyike legeredetibb produkcióiknak. A Corelli-zenével aláfestett *Haláltánc* is finom elképzelésnek egyenértékű megoldása. Korb Flóra — az előadás vendége — öt új tánckompozícióját mutatta be, jórészt Chopin-értelmezéseket, ezekben a technikai készség meghaladta az egyénibb leleményt: Chopint itt inkább csak ritmikai ürügynek éreztük, semmint valódi ihletőnek. Nagy figyelmet keltett a műsor két pantomim-száma, ezek egyikét a *Háromszög* című bábjátékot mintha Jushnij Kék Madár-kabaréjából hozták volna, benne az ötlet uralkodik, egy kissé a mozgásművészet rovására. Koreográfiai alapul ennél alkalmasabb a *Holdleányok* című két jelenetes pantomimnak Dallos Sándortól, a tehetséges fiatal novellistától származó, megkapó szövege. Első szakasza az ember örök vágyódását szimbolizálja a titokzatos, idegen magasságok után, a második szakasz a Holdleányok epedő szomjúságában az irrealitás vergődését a földi, emberi valóság által való megváltódás után. Az egyik vágy époly hiábavaló, mint a másik: az ember elpusztul s vérvél nem képes a dermedt lényeket megváltani, sőt a maga emberi szomorúságával megmérgezi őket. A kompozíció koreográfiai súlypontja a Holdleányok csoportjelenetein van, ezeket Szentpál Olga gazdag vonaljátékkal és képvaltozással oldotta meg, a könyörgő környezet reliefszerűsége vagy a véreltelt serlegek kiürítésének harmónikus összefogottsága a Dalcrose-irány legjobb színvonalán áll.

—r.

A pesti magyar és német színészet harea a Bach-korszakban.

A szabadságharc idején a pesti német színészet már lefelé menőben volt a lejtőn. Az utolsó csapat ép a szabadságharc mérte rá. Pest magyar és német színészei már rég harcban állott egymással; a harc most dőlt el épen; de itt már a magyarságé a diadal.

Mikor a Nemzeti Színház 1837-ben megnyílt, a német sajtó jóakarató vállveregetéssel kezelte a magyar színészetet. A német társulat egyáltalában nem látott benne vetélytársat. Hisz' a német színészet ép ekkor a dicsőség és fény tetőpontján van. Operai előadásai naponta zsúfolt ház mellett folynak. Carl Henrietta vendég szerepel itt, a kor egyik legünneltebb énekesnője, akit Lisszabontól Szentpétervárig minden nagy színpadon virágos fogadott; ugyanez év októberében már a pesti német színház szerződött tagja. A pesti német operai előadások egykorúak állítása szerint bármelyik udvari színházban megállották volna helyüket. Carl Henriettán kívül itt van Oberhoffer, az európai híru énekes. A drámai személyzet is kitűnő: itt találjuk Wagner Józsefet és Dettoir Lajost, akik a kor legjobb német Shakespeare-színészei közé tartoztak. A közönség szélesebb rétegeit leginkább vonzó bécsi bohózat virágjában van. Pest utcai azoktól a kupléktól hangosak, amelyeket esténként az ötletes, kifogyhatatlan humorú komikus, a népszerű Rott énekel a német színházban s a legkedvesebb bohózatok mondásai járnak a magyar társaságokban is. Mert ha az előkelőbb családok béreltek is páholyt a Nemzeti Színházban, nem igen jártak oda; Déryné azt jegyezte fel róluk, hogy a szobaleányokat küldik a páholyukba, a dámák maguk a német színházba mennek; Széchenyi István grófnak is van itt páholya s idejár esténként, de felesége a Nemzeti Színházat látogatja. A magyar előadásokra járn hazafias áldozat, s ha egyszer rászánják magukat az elmenésre a jó társaság nőtagjai, már számottartanak a «non-leány» névre s a költők dalban dicsőítik az áldozatért. Ha akkor azt mondja valaki, hogy pár esztendő muiva a nézőtér a német színházban üres lesz esténként és a hangadó ifjúság a magyar színházban dobálja a divatos énekesnők elé a nemzetiszínű szalagos babérszörűkat, nem hitte volna el senki.

Ha az egykorú költészet szókinccsel akarnék élni, azt mondanám, hogy a magyarok istene jött a magyar színeszet ügyének segítségére. Az elemi csapásokból, amelyek a fejlődő Pestet érték, legalább valami haszna is van a magyar ügynek; mert ezek segítettek elő hanyagabb a pesti német színeszet hanyatlását. Az első az 1838-i árvíz. Az előadásoknak sokáig szünetelniök kellett, a ház maga is szenvedett, a közönség nem szívesen jelent meg a nedvesfalú épületben. A nagy anyagi veszteség következtében a kitűnő Schmidt igazgató megvált a színház vezetésétől, amely alatta élte fénykorát. — 1847 február 4-én leég a dunaparti színház. 1849 májusában, mikor Hentzi Pestet lövte a német színeszet tanyája ismét a lángok martalékává lesz. A német színeszet Pesten hontalan. Büszkesége, a fényes dunaparti színház, amely a legnagyobb német színpadok közé tartozott, oda van. Magáért az épületért ugyan nem kár, mert nagyok nagy volt. de a mostani pesti Városi Színházhoz hasonló barátságatlan rossz akusztikájú és rettentően hideg hely volt. Ott van inkább a baj, hogy nem tudják sem joggal, sem rosszabbal pótolni, nincs hozzá tőke. Albrecht főherceg parancsára augusztus 9-től november 13-ig a Nemzeti Színházban játszanak a németek. A színeszek egyike, *Kalis*, saját pénzéből építteti fel az ideiglenes színházat. De ez már nem alkalmas nagy operák káprázatos szépségű díszleteinek elhelyezésére; minden szűk és szegényes. És a jövedelmek nem valami busások. Pest felerészben német város, s a német színháznak még sincs most közönsége. A lakosság nem meri a színházat látogatni. A szilárd kőszínház kétszer is leégett, ki ne félne most a gyűlékony faszínházban? A német színeszet legnagyobb ellensége most a pánik, amely elnépteleníti. 1851 februárjában Herrmann bűvész előadásai alkalmával kopogás hangzott fel egy ajtón; futár jött levéllel az előadó számára; ez elég volt arra, hogy a közönség «Feuer» kiáltással a kijáratok felé tóduljon. 1851 június 23-án Dessoir vendégszereplésekor a forgószelep porfelhőt sodort be a faépület résein, amit hirtelen füstgomolynak néztek s újra kitört a pánik. De az erősebb szívűek, akik a tüztől nem féltek, szintén nem szívesen tették kockára egészségüket ebben a légvonatos, esőtől, szélről alig védett helyiségben. Hisz' városszerte

beszélték 1852-ben, hogy a vendégszereplő Heinefetter Katalin ezen a hideg színpadon hűlt meg, úgyhogy betegen feküdt egy ideig.

A bukás másik főoka, hogy a szabadságharc után a magyar közönség, amely a nevezetes vendégszereplések alkalmával a már hanyatló német színházat is látogatta, most gyűlölettel fordult el mindentől, ami osztrák s az itteni német színeszet a bécsi kisugárzás. Jól esik neki, hogy a Nemzeti Színházban nem hangozhatik fel az ellenséges idegen szó. Az ifjúság itt önti ki hazafias hevét, amikor zajos lelkesedéssel ünnepli Lesniewska kisasszonyt, az olaszul éneklő lengyel énekesnőt. A kortinán a nemzeti lobogót láthatja. A kardalosnők ruhái a nemzeti színekben pompáznak, akár milyen darab legyen is az. A bölcs kormány erre 1850-ben jönnek látja megtiltani a színpadon a nemzeti színek viselését — mint a bécsi Theaterzeitung írja — esztetikai okokból. A német elem pedig egymaga nem bír színházat fenntartani, ha bírna is, nem hajlandó német nemzeti öntudatból drágán megfizetni a rosszabb előadást, egyszerűen ezért, mert ilyen német nemzeti öntudat Pesten nincs is, csak egyes körök és a sajtó egy része — mint a Pesther Zeitung — akarnak ilyet csinálni. A német színház így önfenn tartási ösztönből erre az elemre támaszkodik. S mikor a pesti német társulat 1849 augusztus 31-én a bevonulást Haynau tiszteletére díszelőadást rendez, pártfogást keres az új hatalomnál, mert érzi, hogy a régi talaj kisiklott lábai alól. Így lesz a pesti német színeszet a Bach-korszakban az osztrák kormány eszköze a germanizációban, bármennyire is távol állott eddig ettől a törekvéstől. Most az új kormánytól remél, kér és kap szubvenciót. Idáig minden támogatás nélkül túlnyomó részben a magyar közönség tartotta. Csak pár nevet ragadok ki a pesti német színház 1816-i bérlőinek névsorából: Széchenyi, Semsey, Nádasdy, Teleky, Hadik, Ráday, Festetich, Csáky, Batthyány Sándor, Orczy, Almásy, Jankovich, Kovacsóczy — és hasonló nevek szerepelnek túlnyomóan a listán. S azóta Pest sokat magyarosodott. Így a német színeszeknek Pesten — amelyet II. József valóban németesítő céllal erősített itt meg — nem is lehetnek germanizáló törekvései. Mert támogatás nélküli színház csak azt adhat, amit a közönség

akar. Így a pesti német színészek magasztalják a nemes magyar nemzetet s alkalomadtán megörvendeztetik közönségünket egy-egy magyar tárgyú darabbal, színrehozzák Kisfaludy drámáit s egy-egy magyar dal is felhangzik bohózzati betétként. Igaz, hogy Bécsset úgy emlegetik mindig: *Die Residenz* s színpadjukat szerényen *Provinztheater*-nek nevezik. De ebben utóvégre a maguk szempontjából igazuk van, hisz' az az ő szellemi fővárosuk s ott van művészetük mintája. Nem a magyarok ellenségei ők, csak idegenek, akik nem értik a magyar nemzet lelkét s ideáljaival szemben értetlenül állnak. A szabadságharc után azonban a magyarság elfordulását valóban az idegen elemre való támaszkodás követte. Nem égetnek ugyan fel minden hidat maguk megett s olykor még keresik a magyarság szimpátiáját. Voltaképp most se a magyarságot gyűlölik, hanem a vele azonosított Nemzeti Színházat, amely immár túlnőtt rajtuk.

1837-ben még szépen megélt egymás mellett a két színház. A Bienerle-féle Wiener Allgemeine Theaterzeitung pesti német színházi tudósítója azt írja ekkor, hogy Pest-Budának a két nyári színházzal együtt immár négy színháza játszik egyszerre s olykor habozunk nekell, hogy vajjon melyikbe menjünk: a kolosszális pesti német színházba-e, ahol épen elsőrangú erővel adnak egy nagy operát, vagy az ízléses magyar színházba, ahol Kotzebue Raupach és Birch-Pfeifer, vagy Scribe, olykor meg Kisfaludy és Fáy egy-egy darabja van napirenden. Igen, békével megvoltak addig, amíg a Nemzeti Színház csak Kotzebue, meg Raupach, Birch-Pfeifer és Scribe, olykor meg Kisfaludy és Fáy darabjait játssza; a küzdés és gyűlölködő vetélykedés csak ott kezdődik, amikor a Nemzeti Színház operái színházzá kezd alakulni.

A német színháznak Pesten az új épület felépülése, 1812 óta az opera volt a súlypontja. Maga az épület, ez a kolosszális színpad és nagy nézőtér a fényes díszletű operai előadásokra prae-destinálta. Ezek mellett látványos darabok arattak itt zajos sikereket. A csendesebb eszközökkel dolgozó dráma a meghitt, kedves budai várszínházba menekült. De már előbb is nagy multja volt itt az operának. Bécs Glück, Haydn, Mozart, Beethoven és Schubert működésének színtere; a zenei kultúrája teljes pompájában virágozott és Pesten is érezteti hatását.

Ennek a zenei műveltségnek nagyon érdemes terjesztője volt itt a német opera. — A magyar közönség, különösen a főúri osztály a nemzeti műveltséggel még idegenül állott szemben. De a mágnácsaládok Bécsből magukkal hozták a zene iránti erős érdeklődést s Fáy Bélteky házában és más nemes-házi rajzolatokban operaáriákat zongoráznak és énekelnek a középnemesség leányai is. A művelt magyar ember számára nélkülözhetetlen élvezetté lett az opera. Bajzának igaza lehetett, mikor az internacionális operától a nemzeti dráma jövőjét féltette s nem akart neki a Nemzeti Színház műsorában túlságos teret adni. De a Nemzeti Színház fennmaradása és virágzásra juttatása szempontjából ellenfeleinek volt igazuk. Az ellenséget abban támadjuk meg, ami főereje. A pesti német színészet csakis operával lehetett tönkretenni. Nem lett volna semmi hatalom, ami a magyar közönséget tartósan a Nemzeti Színház drámai előadásaira csábítsa, ha a németek operát játszanak. Még a nemzeti gyűlölet sem lett volna ehhez elég erős, annál is inkább, mert az operában nem érezték a par excellence német műveltséget. Ha Nyáry Pálék kissé tapintatlanul és nem mindig tiszta szándékkal csinálták is az operakultuszt, végeredményben jól csinálták. A pesti német színészet bukásának legfőbb oka a Nemzeti Színház operájának konkurrenciája. — 1850-ben a magyar opera, hála a segítő külső körülményeknek is, a német fölé kerekedett. A Nemzeti Színházban a legszebb magyar opera, a Hunyadi László előadásain lelkesedve tapsol a közönség, telt házaknál adják Ilkát és Báthori Máriát. Erkel vezet a zenekart, amelynek tagjai a két kitűnő komponista, Doppler Károly és Ferenc. Most ép La Grange asszonyt várják itt, aki Fídest éneklí majd, mint vendég, Meyerbeer Profétájában, a párisi opera utolsó nagysikerű újdonságában.

A német ideiglenes színház saját személyzetével egy nagy operát sem tud eljátszani és vendégekre van utalva. Az európai hírű Erl vendég szerepel januárban, májusban Zerr kisasszony, mindketten a bécsi operától. De a vendégszerelés nagyon keveset segít a dolgon. Nincs annyi énekes se, hogy a vendég fellépéséhez szükséges operát eljátsz-hassák. Ekkor kénytelenek a gyűlölt és lekicsinyelt Nemzeti Színház támogatását igénybevenni. *Gehring* báró udvari biztos, közbenjár érdekükben

Simoncsicsnál, a Nemzeti Színház inténdánsánál és így felsőbb felszólításra *Farkas* vagy eredeti nevén *Wolf*, a magyar opera tenoristája játssza *Almavivát* és *Elvinót*, hogy a német színház vendége felléphessen. A Theaterzeitung kritikusja szerint kettejükön kívül a környezet számalmas, a zenekar rossz. Pedig talán, mint ahogy az kevésbé egyetlen pillanataikban az egykorú kritikusoknak is eszükbe jut, nem rosszabb egy német átlagos operai előadásnál. De a pesti közönség igényei túl nagyok. Elkényeztette a mult, amikor Mink Lina, a «Nachtigall-Mink» Schebest Ágnes versenyeztek az elsőségért ugyanennek a színháznak a deszkáin. Most folyton feltámad a régi dicsőség képe. Ha vendég nincs, ki sem látogatja a színházat s a közönség a magyar operai előadásokra tódul. 1850 júniusában Kalis igazgató már nem tudja a társulat tagjait kifizetni, mire a színészek nem akarnak kisebb fizetésért játszani. A böcs kormány radikálisan segít a bajon. Az elégedetlenek élén álló komikust hatóságilag eltávolítják Pestről. Sőt a művészi vezetésben is segítségére van az igazgatónak s az egyik komikust extemporálásért az Új-épületbe csukja. De közönséget nem vezényelhet a színházba rendelettel. Hiába hívja meg Kalis igazgató vendég-szereplésre a bécsi bohózatokban tündöklő Braunecker-Schäfer asszonyt, hiába adják pompás új díszletekkel, amilyen csak tőlük kitelik. Feldmannak Bécsben nagy sikert aratott bohózatát, Die beiden Fassbindert, a színház üres marad. Ez csak nem opera. 1850 novemberében Haimer tenorista veszi át az igazgatást. Erre a bécsi és a pesti német sajtó Kalist a német ügy martírjának tünteti fel. A németiség szent ügyének áldozta vagyonát s ez rítul cserbenhagyta küzdelseiben — mondják. Pedig ő egyszerűen csalódott üzleti számításában és csak megélhetést keresett. Haimer rögtön operai vendéggel vonul be, Heinefetter Katalinnal. Német operával akar fellépni, mert itt nem találkozik a Nemzeti Színház versenyével, mert ez a német szellemi befolyástól való tudatos elfordulásban a szabadságharc óta Flottow Mártján kívül csak olasz, francia és magyar operákat játszik. De Haimer első kísérletével kudarcot vall; a bassista megbetegszik s így Kaspart a bariton Haimer énekl; s az Erbförstert énekes híján a korcsmároskülső Berg komikus adta, Neudolt pedig egyene-

sen belesült az Ottokar szerepébe. A közönség ilyen előadásért nem hajlandó többé felemelt helyáratat fizetni. Haimer más eszközökhöz fordul; 1851 januárban Hermann búvész szerepelteti, aki egy hónapig telt házakat csinál. Majd kormánysegélyért folyamodik s meg is kapja. De ez nem elég, ha a ház napról-napra üresebb. A nyomorúságos környezet miatt Hasselt-Barth asszony, korának talán legnagyobb német énekesnője sem képes az operába közönséget vonzani. Erre Haimer a drámával próbálkozik. De a Nemzeti Színházban annyira látogatott Scribe-darabok nem vonzzák itt a közönséget, mert a komikai személyzet külvárosi bohózatokon gyakorolta stílusát és nagyon bárdolatlanul mozog a finom szalonszerepekben. A bohózatokat pedig csak a díszlet, zene és változatoság tarthatják műsoron. Az első két eszűköt pedig az elemi csapások kiverték a kezükből. De nincs jó vaudeville énekesnő sem s a bohózatoknak csak Braunecker-Schäfer asszony szereplése szerez némi közönséget. Haimer most már a klasszikus darabokhoz folyamodik. Előadja a Maria Stuartot, Donna Dianát, sőt a Faustot is. Csak a karzaton van némi közönség. De ezt nem kell egészen a közönség műveletlenségének felróni. Ha a Spiegel-színházi referensének szavai szerint a darab inscenizására csak harmadrész annyi fáradságot is fordítottak volna, mint a Die beiden Fassbinderre, a siker bizonyára nagyobb lett volna. Minden téren sikertelenség. Itt már csak a visszavonulás segít. A helyárat leszállítása már csak eső után köpenyeg. 1851 június 29-én megjelenik a hirdetés, hogy váratlan körülmények közbejötté miatt a színház további intézkedésig zárva marad. Júniustól novemberig nincs Pesten német színház, csak a kis Aréna a Városligetben, ahol Toldy János, a világot járt atléta birkózik s a társaság egyik legnépszerűbb tagja, egy Nero nevű fekete kutya, aki sikerrel játszik a *Der Hund des Aubry*ban. A színészek elszéledtek, csak a bohódkodik a kis arénában, aki már sehoh sem kapott szerződést. Pest Város tanácsülésén heves vita tárgya, hogy vajjon kell-e Pesten német színház? Hosszú huzavona után megengedik a társulat egy színészenek, Wittenek, hogy a leégett Vigadó belsejében felállított ideiglenes faszínházat ismét megnyithassa. Witte igazgató belátja, hogy elődei mind az operába buktak bele, mert az

opera rengeteg költséget emészt fel és teljes reorganizáció nélkül nem jövedelmező. Míg az ehhez szükséges tőkét előteremti, működését tisztán a drámai személyzet szervezésére és a bohózat tökéletesítésére irányítja.

A német dráma az egyetlen terület, amelyen nem éri a Nemzeti Színház konkurenciája. A Nemzeti Színház a szabadságharc leveretése után tudatosan kiveti műsorából a német darabokat. A hét két estéjén, amikor nincs sem opera, sem népszínmű vagy ballet, a francia társadalmi drámát és vígjátékot és a nyomán haladó magyar színművet ápolja. 1851 első felében összevissza két német darabot játszanak három előadásban. — Wittenek a német klasszikus dráma kellő színvonalú előadása mellett a bohózzal váltokozva, kisebb költséggel jár, mint az opera és közepes látogatottságú ház is megtéríti a költségeket. A drámai személyzet kicsiny, de ép elég arra, hogy a vendégszereplőnek kerete legyen. De a jövedelem ismét nem elég; 1852-ben részvénytársaság alakul egy új német színház építésére. Ennek a részvénytársaságnak a német színház igazgatója köteles az épület használata fejében nyáron a bruttójövedelem tíz százalékát, télen tizenöt százalékát fizetni. Witte igazgatónak telt házak kellene. Ezért kísérletezik újra az operával.

1853 március 13-án színrehozza a *Lucrezia Borgia*-t, de az előadás csak négy vendégszereplő segítségével üthető nyélbe. Ez az első operai előadás a pesti német opera jövőjének szimbóluma: az egész operát mindvégig vendégszereplők tartják.

Megindul ismét a régi harc a Nemzeti Színház operája ellen. Egy estén adják a magyar színházzal a *Szevillai borbély*-t és kénytelenek a csatavesztést elismerni. *Lesniewska k. a.* vonzóereje nagyobb, mint *Burg k. a.-é.*, a német színház primadonnájáé. Szeretnék részrehajlásnak betudni, ami pedig csak a jobb előadás fejleménye. Hogyne lenne siker, mondják, ha a magyar színházban *tennyel* énekesnő *olaszul* énekel. A Nemzeti Színház szerintük: «Ein Tummelplatz für magyarische Exaltados». Fáj nekik, hogy a legkiválóbb német énekesnők is megtanulnak magyarul, hogy felléphessenek a Nemzeti Színházban. Legnagyobb diadaluk, hogy az énekes tagok nagy része német nemzetiségű. Pedig a pesti német színháznak ép az a szerencséje, hogy a német nyelvet száműzték a Nemzeti Színház-

ból s így fellépnek itt a francia, sőt angol színjátszás nagy képviselői, de a németek a német színháznak maradnak.

Witte már az első operai előadás után érzi, hogy ez az eszköz elesett hatalmából s az új színházat 1853 április 30-án drámával, a *Jungfrau von Orleans*-sal nyitja meg. A *Theaterzeitung* örömmel jelenti, hogy a színház berendezése tökéletes s így megszünt az ok a kerülésére. Igaz, hogy az előadás viszont nem valami tökéletes, de — úgymond — a németiség szent kötelessége szemet húnyni ennek, ne hogy az ellenséges elem teret hódítson. De erre a németiség nem hajlandó. Az új házat építgy, mint a régít, a közönség csak vendégszereplések alkalmával tölti meg. Nincs hősszerelmes és nincs naiva. A bohózat is vesztett varázsából, nincs «Lokalsängerin», énekesnő a bécsi zenés-bohózatok számára. Azaz, hogy kettő is van, de egyik sem tudja kielégíteni az elkényeztetett pestieket. De amikor Haizinger Amália, Meixner Neumann Adél, vagy Franz, a Burgtheater művészei megjelennek, virágosóval borítják el őket. *Davison* ismét szívesen látott vendég s *Deorint Károly* és *Wagner József* is eljönnek újra. *Zerline Würzburg* fellépései alkalmával a színház a felemelt helyárrak ellenére is megtehlik. A Burgszínháznak jóformán minden jeles tagja lerándul ide; *Seebach Mária* zsúfolt háznak játssza *Gretchent* a *Faust*-ban. 1855-ben, amikor már kissé enyhült a magyarság szívében az első gyűlölet és első keserűség, a művésznőnek hullatott koszorúhalomból nagy számmal világlanak ki a nemzeti színű szalagok; s a német referens meghatva ismeri el: «Es sind eben die Magyaren, die wo es den echten Genius gilt, nicht nach Pass und Patria fragen». A nagy német drámai művészeket megnézni eljönnek a német színházba is, mert ezek előtt zárva vannak a Nemzeti Színház kapui.

Pukánszky Kádár Jolán.

Képzőművészeti szemle.

Fáy Dezső, a festő és illusztrátor. Szerény visszavonultságban, szinte felve a nyilvánosságtól él közöttünk egy javakorbéli művésznök, *fájt Fáy Dezső*. Egyike legjelesebbjeinknek, mélyérzésű, fölötté gazdaglelkű ember, aki mint alkotó is a legkiválóbbak közül való, annyira, hogy európai mértékkel mérve is a legelső közé tartozik. Ha nem a magyar művész sorsa